

Sille (Konya) Yerleşiminin Sürdürülebilirliği için Ekolojik Tasarım Önerileri*

F. Aklandoğlu¹

E. Erdoğan²

¹Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Selçuklu/Konya

²Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Dışkapı/Ankara

Sürdürülebilir kentsel gelişimin gerçekleşmesi, planlama süreçlerinin ekolojik temele oturtulmasını ve doğayla uyumlu bir yaşam için ekoloji-ekonomi-enerji ilişkisini güçlendiren bir tasarım yaklaşımını gerektirmektedir. Bu çalışmada; geleneksel Sille yerleşiminin sürdürülebilirliği hedeflenmiş ve bunun için tasarımda Sille'nin ekolojik özellikleri ile yerleşim, ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri temel alınmıştır. Planlama-tasarım bütünlüğünü sağlayabilmek amacıyla tasarıma temel oluşturacak ekolojik ilkeler belirlenmiştir. Bu ekolojik ilkeler doğrultusunda tasarım önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ekolojik Tasarım, yaşam kalitesi, sürdürülebilirlik, Sille (Konya)

Ecological Design Suggestions for Sustainability of Sille (Konya) Settlement

Realizing sustainable urban development requires setting planning processes on ecological grounds and a design approach that strengthens ecology-economics-energy relations for a life consistent with nature. In this study, sustainability of traditional Sille settlement has been aimed and ecological characteristics with economic and socio-cultural characteristics of Sille have been taken as basis. To provide planning-designing integration, ecological principles have been identified that will provide a basis for design. In accordance with ecological principles that have been developed design proposals.

Key words: Ecological design, quality of life, sustainability, Sille (Konya)

Giriş

Kentler, önceleri ekosistemin izin verdiği ölçüde biçimlendirilirken teknolojinin gelişmesiyle ekosistem ve ekolojik dengeler göz ardı edilmeye başlanmıştır. İnsanın tamamen doğaya egemen olması, yeryüzünün sadece kendisi için var olduğu düşüncesiyle doğayı değiştirmesi ve neden olduğu tahribat, ekolojik döngülerin bozulmasını da beraberinde getirmekte; böylece Dünya'nın dengesi bozulmaktadır. Ekolojik döngülerin göz ardı edilmesi, çevre sorunları, nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme, endüstrileşme ve teknolojinin yanlış kullanımı Dünya üzerindeki ekolojik tehdidi geri dönülemez boyutlara taşımaktadır. Bunların yanı sıra yaşam biçimi, davranış psikolojisi, eğitim,

üretim biçimleri, tüketim alışkanlıkları, ekonomik sistemler, yönetim ve siyaset ilişkileri gibi sosyal faktörler de etkili olmaktadır. Tüm Dünya'da arka arkaya görülen bu süreç, ekolojiye olan ilginin artmasına ve ekolojik yaklaşımlı çözüm yollarının geliştirilmesine yol açmıştır. Yaşanan sorunlar, bilinçlenen insanoğlunun yaşamında ekolojik tabanlı yaklaşımları gündeme getirmiş ve sonuçta ekolojik yaklaşım yaşam mekanlarının planlama ve tasarımında bir zorunluluk olmaya başlamıştır.

Özellikle son dönemde kentlerde ekolojik yaklaşımla yeni yaşam çevrelerinde, yaşam biçiminin doğayla uyumu aranmaya başlanmıştır. Doğanın ve doğal kaynakların

*Filiz Aklandoğlu'nun Doktora Tezinden Hazırlanmıştır

korunması kaygısıyla ortaya çıkan bu olgu beraberinde kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini de gündeme getirmiştir. Bu bağlamda son yıllarda planlama ve tasarımda insan yaşamının tüm yönlerini dikkate alan, belli bir yaşam konforu sunan, mekan kalitesini geliştirmeyi ve kimlik kazandırmayı hedefleyen yeni bir anlayış egemen olmuştur. Ekolojik yaklaşımlı çözümlere kavuşturulmuş kentsel yerleşmelerde, kent insanını daha iyi koşullarda, aşırı derecede tüketmeden yaşamaya ve yaşatmaya yönlendiren, daha az motorlu araç kullanımı, çevre duyarlı taşıma sistemi, daha çok kamu mekanı ve açık-yeşil alan sağlanması gibi yaklaşımlar kabul görmeye başlamıştır.

Bugün gelinen bu aşamada gelişmiş teknolojiden çok geçmişte yaşanan deneyimler ve uygulamalar rehberlik yapmaktadır. Geleneksel kentlerin oluşumundaki yaklaşımları anlayarak, bu sonuçları yeni yerleşimlere taşıyacak, kent kimliği ile mekan kalitesi oluşturacak ve bunu kent yaşamıyla bütünleştirecek, bina ve doğal çevre arasındaki uyumu yakalayacak, enerjinin etkin kullanımını sağlayacak yeni bir yaklaşım planlamada olduğu kadar tasarımda da ekolojik yaklaşımı gerekli kılmıştır.

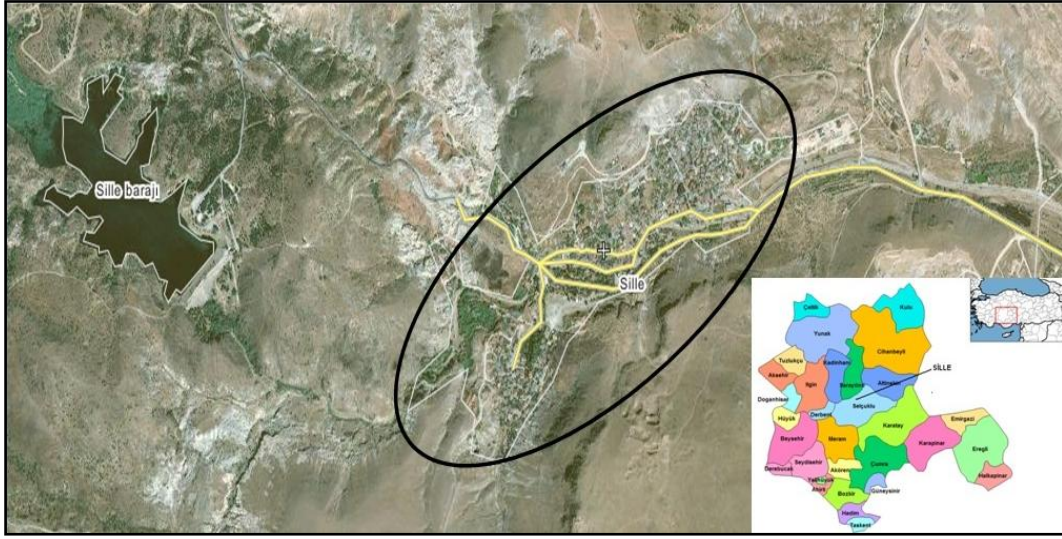
Geçmişte insanlar, gelecekteki kentsel gelişmeler için çözümlerini tarihi süreç içindeki olgulara ait gözlem ve deneyimlerine dayandırmıştır. Bu nedenle geleneksel kent dokularında var olan ancak bugün yok olmaya yüz tutan özelliklerin ortaya koyduğu ekolojik öncelikli uygulamalar, tasarım açısından önemli bilgileri içermektedir.

Bu bağlamda; Sille, Konya metropoliten alanın yakınında yer almasına

rağmen ekolojik özelliklerini büyük ölçüde koruduğu için sürdürülebilir olma niteliğini devam ettirebilecek potansiyele sahip bir yerleşmedir. Sille, coğrafi yapısı, ekolojik özellikleri, yerel halkı (geçmişte Türk ve Rum, bugün sadece Türk toplumu), sosyo-kültürel yapısı, geçmişteki ve bugünkü yaşam tarzı, inanç ve gelenekleri ile geçmişte olduğu gibi bugün de farklı bir yerleşim olduğunu, Konya kent merkezinin çok yakınında yer almasına rağmen çok farklı özellikler sergileyerek göstermektedir. Bu nedenle Sille, sahip olduğu bu özgün özellikleri ile sürdürülebilirliği sağlanması gereken bir yerleşimdir. Ancak zamanla değişen ihtiyaçlar doğrultusunda Sille’de kentsel mekanların (cadde, sokak, meydan, yeşil alanlar) düzenlenmesi ve yenilenmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma kapsamında Sille’nin sürdürülebilirliğini sağlamak için ekolojik ilkeler belirlenmiş; bu ekolojik ilkeler doğrultusunda tasarım önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini oluşturan çalışma alanı, Sille olarak belirlenmiştir. Sille, Konya ili sınırları içinde Selçuklu İlçesi’nde yer almaktadır. Çalışmanın amacı ve hedefleri doğrultusunda çalışma alanı, Sille I. Derece Tarihi-Arkeolojik Sit Alanı, Sille Kentsel Sit Alanı, Sille Vadisi ve Deresi, bahçeler, Sille bağları ve bağ yerleşimini kapsamaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma alanı Sille (Konya) (Anonim 2008)

Çalışma, 5 aşamada gerçekleştirilmiştir.

Aşama: Çalışma alanı ve sınırlarının belirlenmesi

Çalışma alanı olarak Sille'nin belirlenmesinde: Sille yerleşiminin vadi ekosistemi içinde yer alması ve taşıdığı mikro-klimatik özellikler kapsamında ekolojik açıdan önemli bir kaynak oluşturması,

Konya metropoliten alanı yakınında ve ekolojik özelliklerini korumuş bir yerleşim olması nedeniyle gelecekte varlığını sürdürülebilir bir yerleşme olarak devam ettirebilecek potansiyele sahip olması, Avrupa Birliği sürdürülebilirlik göstergelerine göre Sille'nin durum değerlendirmesi yapılmış; bu değerlendirme sonucuna göre sürdürülebilir yerleşim özelliklerine sahip olması dikkate alınmıştır.

Çalışma alanının sınırları belirlenirken yerleşim alanı (yerleşim içindeki idari sınırları oluşturan mahalle sınırları ve koruma alanlarının sınırları), Sille bağları ve bahçeler, coğrafi açıdan kendi içinde bütünlük oluşturan alanlar (Sille Vadisi ve Sille Deresi) ile ekolojik sınırlar (havza sınırları) dikkate alınmıştır (Şekil 2).

Çalışmanın amacı ve kapsamının belirlenmesi:

Sille'nin gelecekte sürdürülebilir bir

yerleşim olması için ekolojik ilkelerin belirlenerek tasarım önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

2. Aşama: Literatür araştırması ve veri toplama:

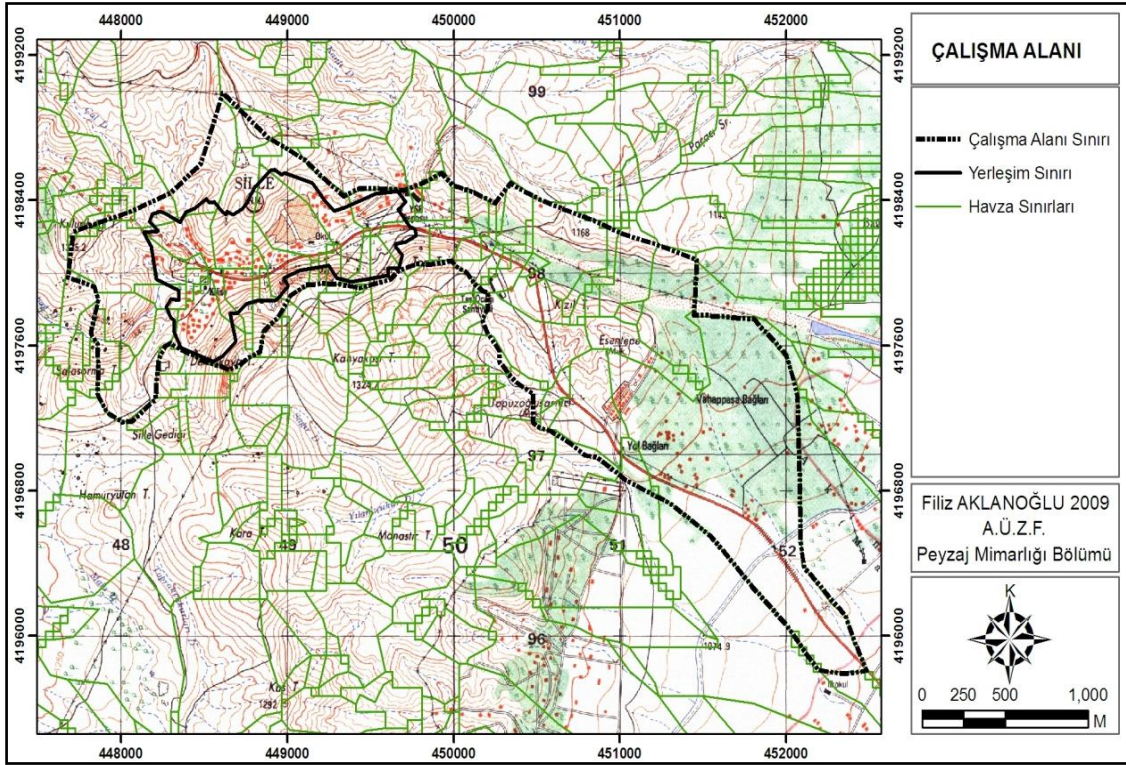
Sille ile ilgili araştırma yapılarak kitap, tez, makale, bildiri, harita ve raporlar değerlendirilmiş; arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

3. Aşama: Peyzaj Analizi:

Peyzaj planlama ve tasarımı çalışmalarının temelini oluşturan peyzaj analizi, bu çalışmada, kent ekolojisinin bileşenlerini oluşturan abiyotik ve biyotik bileşenlerin belirlenmesi ve değerlendirilmesini kapsamaktadır. Ayrıca sosyal, ekonomik, kültürel ve yerleşim özellikleri de araştırılarak Sille'nin mevcut durumu belirlenmiştir.

4. Aşama: Değerlendirme:

AB sürdürülebilirlik göstergelerine göre Sille yerleşiminin değerlendirmesi yapılarak sürdürülebilir yerleşme özelliklerine sahip olduğu belirlenmiştir. Arazi çalışmaları esnasında yapılan inceleme ve gözlemler doğrultusunda da tasarımı yönlendirecek sorunlar ve olanaklar saptanmıştır.

Şekil 2. Çalışma alanının sınırları

5. Aşama: Ekolojik ilkeler ve tasarım önerileri

Ekolojik özellikler, her bölgenin koşullarına göre değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle tasarım önerileri de her bölgenin ekolojik bileşenleri dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda öncelikle tasarımı destekleyecek ekolojik ilkeler belirlenerek tasarım önerileri geliştirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Abiyotik Faktörler

İklim: Sille, bulunduğu bölge olarak karasal iklime sahip olmasına rağmen etrafının dağlarla (Takkeli Dağ, Gevenli Dağı ve Büyük Gevele Dağı) çevrili olması Sille’de yayla iklimi halinde kendisini göstermektedir. Bu sebeple Konya’ya göre Sille’de kış mevsimi daha yumuşak, yaz mevsimi ise daha serin geçmektedir. Aynı zamanda bu dağlar Sille’nin doğu ve batı kesiminde yer alan bağ ve bahçelerin soğuktan zarar görmesini engellemektedir. Sille, iklimsel açıdan Konya ile benzer özellikler göstermekte ancak vadide yer alması, yerleşimin yoğun olmaması ve kırsal alan niteliğinde olmasından dolayı

mikro-klima özelliğine sahiptir (Akman, 1990).

Hidroloji: Sille Deresi, Büyük Konya Kapalı Havzası içinde yer almaktadır. Sille Deresi, sularını havza tabanında boşaltmaktadır. 1953-1960 yılları arasında, Sille Deresi üzerine taş dolgu tipinde inşa edilen Sille Barajı taşkın önleme ve sulama amacıyla yapılmıştır. Buna rağmen Konya kent merkezinin içme suyu ihtiyacının bir kısmı bu barajdan sağlanmaktadır. Sille Deresi’nin suyu barajda tutulduğu için mevcut durumda Sille Deresi barajdan itibaren kuru dere yatağı şeklindedir. Ayrıca araştırma alanında ve yakın çevresinde çok sayıda kurumuş küçük dere ve çay bulunmaktadır. Bu dereler Sille Deresi’nden beslendiği için Sille Barajı’nın yapımı ve yağışların azalması kurumalarında etkili olmuştur (Biricik, 1998).

Topografik yapı: Sille Vadisi, Sille Deresi’nin taşkınları sonucunda alüvyon topraklarından oluşan dar bir vadidir. Sille’de ve yakın çevresinde topografya dalgalı, tepelik ve arızalı arazilerden oluşmaktadır (Anonim, 1992).

Yerleşim, dağlık bir arazide kurulu olduğundan çevresi irili ufaklı birçok dağ ve tepelerle çevrilmiştir. Sille'nin eteklerinde bulunduğu Takkeli Dağ 1.625 m ve Gevenli Dağı 1.851 m yüksekliğe sahiptir. Kulupbağ Tepesi 1.335 m, Salasorma Tepesi 1.328 m, Deliklikaya Tepesi 1.345 m ve Kanyakası Tepesi 1.325 m yüksekliğindedir.

Toprak özellikleri: Sille ve yakın çevresinde büyük toprak gruplarından kireçsiz kahverengi topraklar ve kolüvyal topraklar yer almaktadır (Anonim, 1992).

Jeoloji: Sille Deresi Havzası ve yakın çevresinde araziye oluşturan en eski ve temele ait formasyonlar Paleozoik Döneme aittir. Yörede volkanitlerin ayrı ve önemli bir yeri olup volkanitler oldukça geniş alana yayılmışlardır. Büyük Gevele ile Küçük Gevele Dağları topografyaya hakim olan birer volkan konisidir. Sille civarındaki volkanik arazi, çok safhalı bir volkanik faaliyetin temsilcisidir (Biricik, 1998).

Sille taşı, Sille ve yakın çevresinde çıkarılan volkanit ve andezit özellikleri taşıyan bir taş türüdür. Sille'de taş ocaklarına ken denildiği için Sille taşına ken taşı da denilmektedir. 2000°C ısıya dayanıklı olması nedeniyle tuğla ve kiremit fabrikalarında, kireç ocaklarının fırın yapımında kullanılmaktadır. Ayrıca yapı taşı olarak da tercih edilen bir taştır. Yöredeki pek çok tarihi bina ve Konya camilerinde yaygın olarak kullanılmıştır (Anonim, 1998).

Biyotik Faktörler

Flora: Sille'de step vejetasyonu hakim olup Konya havzası ile aynı özellikleri taşımaktadır. Step vejetasyonunu İran-Turan floristik türleri ile Anadolu'nun endemik türleri oluşturmaktadır. İklim, toprak ve jeomorfolojik özelliklerin neden olduğu kurak ve çorak şartlar florayı etkilemiştir (Çetik, 1985).

Doğal bitki örtüsünü otsu bitkiler, çalılar ve seyrek ağaçlar oluşturmaktadır. Mera bitkilerinden *Euphorbia* (sütleğen), *Verbascum* (sığır kuyruğu), *Festuca* (yumak otu), *Onopordum* (kangal diken), *Astragalus* (geven); ağaç ve çalılardan ise *Crataegus* (alıç), *Quercus* (meşe) ve *Paliurus spina cristi* (kara çalı) çoğunluktadır. Scrophulariaceae familyasından *Verbascum iconium* Hub.-Mor. endemik türdür.

Sille'de Rhamnaceae familyasından *Rhamnus petiolaris* ve *Rhamnus tinctoria* (cehri) doğal olarak yetişmektedir. Step bitkilerinden olan ve doğal yetişen cehrinin meyveleri, halıcılıkta boya maddesi olarak kullanılması nedeniyle özellikle ayrılmış alanlarda yetiştirilmiş ve Sille'ye ekonomik yönden katkı sağlamıştır. Geçmişte geniş alanlarda yetişen ve yetiştirilen cehri, yok denecek kadar az sayıda kalmıştır (Özönder, 1999).

Kentsel Özellikler

Yerleşim özellikleri: Sille, Konya'ya egemen olan Takkeli ve Karabuğa Dağları arasındaki Sille Vadisi'nde kurulmuştur. Yerleşim ağırlıklı olarak Tatköy yakınlarında doğan ve Takkeli Dağ eteklerinden kıvrılarak devam eden Sille Deresi'nin kıyısında, Sille Vadisi'nin güneye bakan yamacında gelişmiştir. Vadinin yamaçlarına oyularak yapılan kaya evleri ve kaya kiliseleri Sille'deki ilk yerleşim alanlarını oluşturmaktadır.

Coğrafi konumu nedeniyle oldukça engebeli bir arazi üzerinde kurulmuş olup arazinin formu, Sille'de yerleşim karakteri üzerinde etkili olmuştur. Arazi formunun dik ve engebeli olması, yapılar, sokaklar ve mahallelerin teraslar şeklinde yerleşimini zorunlu kılmıştır. Vadinin ortasından geçen derenin güneye bakan yamacından itibaren yapılar, sokaklar ve mahalleler kademe kademe yukarı doğru yükselmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Sille Vadisi yamaçlarına kurulan yerleşim (Orijinal, 2009)

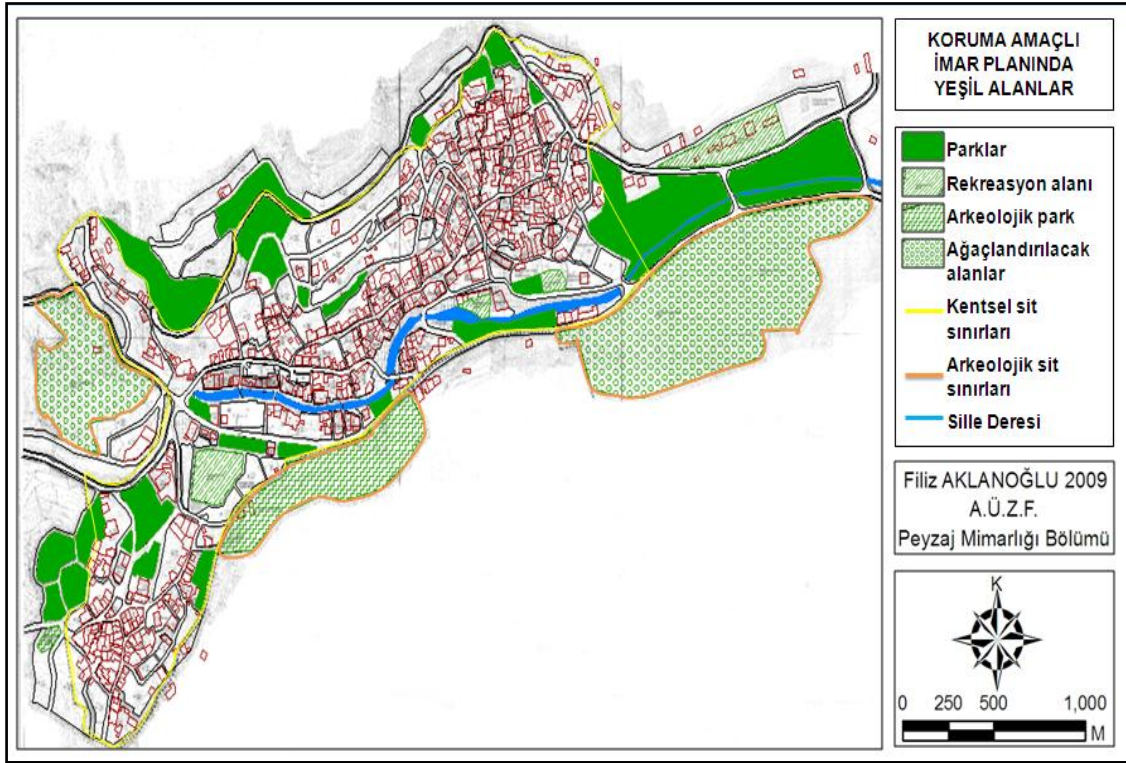
Açık-yeşil alanlar: Topografik açıdan oldukça engebeli bir arazi üzerinde yer alan tarihi kent dokusunda planlanarak tasarlanmış açık-yeşil alanlar çok azdır. Açık-yeşil alanların az olmasında planlı olmayan kentsel gelişim temel neden olmakla birlikte kentin dar ve dik bir alanda kurulması, kırsal yerleşim niteliğinde olup kırsal yaşamla kentsel yaşamın iç içe olmasından kaynaklanmaktadır.

İki-üç katlı evlerden oluşan tarihi kent dokusunda çeşme başlarında, sokakların kesişim noktalarında, cami önlerinde genişleyerek oluşan meydanlar açık alanların bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca Sille Deresi, açık alan olarak önemli bir potansiyel

olmasına rağmen iyi değerlendirilememiştir. Bahçeler, Sille bağları ve avlular ise Sille'nin mevcut yeşil alanlarını oluşturmaktadır.

Subaşı Hamamı restore edildikten sonra çevresi yeşil alan olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme Sille'deki ilk planlanmış yeşil alan olma özelliğine sahiptir. Ancak yapılan düzenlemede içinde bulunduğu tarihi doku ile içinde bulunan hamam ve yerel halkın düşünceleri dikkate alınmadığı için kullanım yönünden eksiklikler ortaya çıkmaktadır.

Koruma amaçlı imar planında yeşil alanlara yer verilmesine rağmen Sille'nin mahalle ölçeğinde bir yerleşim olduğu ve açık-yeşil alan standartları dikkate alınmadığı için homojen bir dağılım yoktur (Şekil 4).

Şekil 4. Koruma amaçlı imar planında yeşil alanlar

Ulaşım: Konya kent merkezine 8 km mesafede bulunan Sille'ye ulaşım, Konya kent merkezini Sille'ye bağlayan Sille Caddesi'nden özel ve toplu taşıma araçlarıyla sağlanmaktadır. Ayrıca Sille Caddesi'nden geçen yol, Konya ve Sille'yi Tatköy ve Tepeköy yerleşimlerine bağlamaktadır. Hem Konya kent merkezinde hem de Sille'de ulaşımında bisiklet kullanımının yaygın olmasına rağmen bisiklet yolu bulunmamaktadır.

Altyapı: Anadolu'da ilk kanalizasyon sisteminin Sille'de kurulduğu belirtilmekte ancak bu konuda kesin bilgiler mevcut değildir. Sille'de bugün birleşik sistem kanalizasyon şebekesi mevcut olup; atık su ve yağmur suyu birlikte deşarj edilmektedir.

Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler

Sille'nin antik dönemlerden bugüne kadar uzanan tarihine paralel olarak zengin bir kültür ve folklor tarihi bulunmaktadır. Sille, geçmişte Ortodoks Türk ve Türk asıllı Rumların bir arada yaşadığı bir yerleşmedir. Sille'deki yaşama biçimi, giyim tarzı,

gelenek-görenekler ve konuşma özellikleri Konya'dan oldukça farklıdır (Aköz ve Ürekli, 1997).

Konya kent merkezinde iş imkanlarının artması, eğitim ve hizmet sektörlerinin gelişmesi nedeniyle Sille'den Konya'ya doğru göç yaşanmıştır. Geçmişte ekonomik yönden kendi kendine yetebilen ve hatta çevresine de katkı sağlayan Sille, bugün ekonomik yönden yetersiz olduğu için halkın büyük bir kısmı Sille'de yaşayıp Konya'da çalışmaktadır.

Koruma kararları

Sille ile ilgili ilk koruma kararları, 1991 yılında, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından alınmış olup Sille'de yer alan 34 adet taşınmaz kültür varlığına (camiler, konutlar, hamamlar, köprüler, çeşmeler ve sarnıca) aittir. Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından, Sille'nin özellikleri göz önüne alınarak 1995 yılında eski antik yerleşme, Haghai Eleni Kilisesi, manastır ve mezarlıkların bulunduğu güney yamaçlar I. Derece Arkeolojik Sit Alanı, esas yerleşim alanı ise Kentsel Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Koruma Amaçlı İmar Planı

yapılıncaya kadar, “Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları”na uyulmasına karar verilmiştir. 1995 yılında koruma altına alınmış olmasına rağmen Sille Koruma Amaçlı İmar Planı 2001 yılında tamamlanmıştır (Öztürk, 2007).

Değerlendirme AB sürdürülebilirlik göstergelerine göre değerlendirme:

Sille'nin sürdürülebilir yerleşim olması için AB sürdürülebilirlik göstergelerine uygun olması gerekmektedir (Çizelge 1). Yapılan değerlendirme sonucunda Sille ekolojik bir yerleşim olup sürdürülebilir olma niteliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Çizelge 1. AB sürdürülebilirlik göstergelerine göre Sille'nin değerlendirilmesi

AB ÖLÇÜTLERİ	SİLLE'NİN MEVCUT DURUMU
Sürdürülebilir arazi kullanımı	796 nüfusa sahip, yerleşim içinde ve yakın çevresinde sebze, meyve bahçeleri, üzüm bağları, yerleşimin yakın çevresinde yer alan tarım alanları, kentsel ve arkeolojik sit alanları, kent merkezinde karma kullanım bulunmakta ve açık-yeşil alanlar yetersizdir.
Yerel halkın kamu alanlarına ve hizmetlere erişebilirliği	Barınma, çalışma, eğitim, sağlık ve alış-veriş hizmetleri (Sille'de mevcut olanlar) ve mevcut açık-yeşil alanlar yürüme mesafesindedir. Ancak çeşitli hizmetlerin (banka, hastane, vb) büyük bir kısmı Konya kent merkezinden karşılanmaktadır.
Yerel hareketlilik ve ulaşım	Araç kullanımı Konya-Sille arasında yaygın olarak kullanılmakta, yerleşimde çok dar sokakların dışında tüm yollar araç kullanımına açıktır. Kent merkezi ile Sille arasında ulaşımı sağlayan toplu taşıma araçları bulunmaktadır. Bisiklet kullanımının yaygın olmasına rağmen bisiklet yolu yoktur.
Çocukların okula gidiş-gelişleri	İlköğretim ve liseye giden çocuklar yaya olarak gidip gelmekte, Konya'daki liselere giden öğrenciler ise toplu taşıma araçlarını kullanmaktadır.
Yerel hava kalitesi	Hava kalitesini belirlemek için ölçüm yapılmamaktadır ancak vadi olması nedeniyle rüzgar koridoru kirli havayı uzaklaştırmaktadır.
Katı atık ve atık su	Evsel atıklar Konya katı atık toplama merkezinde depolanmaktadır. Atık su kanalizasyon sistemine verilmektedir. Geri dönüşüm ve yeniden değerlendirme çalışmaları yoktur.
Gürültü kirliliği	Araç kullanımından kaynaklanan gürültü yoktur. Gürültüye neden olacak başka faktör bulunmamaktadır.
Yerel yönetim ve firmaların sürdürülebilir yönetimi	Bu konuda yapılmış herhangi bir çalışma yoktur.
Sürdürülebilirliği destekleyecek ürünler	Sille'ye özgü üzüm türleri ve diğer meyveler, cehri, el sanatları (halı ve kilim dokuma, taş ve toprak işçiliği vb)
Ekoloji için yerel katılım	Bu konuda şu ana kadar hiçbir çalışma yapılmamış ve planlanmış herhangi bir çalışma da yoktur.
Yerel halkın memnuniyeti	Anket sonuçlarına göre yerel halk Sille'de yaşamaktan memnun ve özellikle Sille'de yaşamayı tercih ediyor.
Enerji tasarrufu	Sıcak su için güneş kollektörü kullanımı yaygın ve ısınma amacı ile tezek kullanılmaktadır.
Teknoloji kullanımı	Telefon, cep telefonu ve azda olsa internet kullanımı vardır.

Yerleşime ilişkin sorunlar:

1995 yılında kentsel ve arkeolojik sit kararlarının alınması, 2001 yılında koruma amaçlı imar planının yapılması nedeniyle geçen süre içinde tarihi dokunun bütünlüğünü ve homojenliğini bozacak yapılaşmanın olması,

Koruma amaçlı imar planının sadece yapılar dikkate alınarak yapılması; tarihi kent dokusunu oluşturan bitkisel materyal, yol ağı, bahçe ve avlular ile meydanın koruma unsuru olarak görülmeyip plana dahil edilmemesi,

Koruma amaçlı imar planının ekolojik temelini olmaması,

Koruma amaçlı imar planının çok detaylı olmaması nedeniyle uygulamada boşlukların oluşması ve bu nedenle farklı uygulamaların gerçekleştirilmesi,

Geleneksel yapılarda hatalı restorasyon ve onarım çalışmalarının yapılması, Tahribat,

Sıcak su için kullanılan güneş kolektörü, uydu alıcıları, bakımsız sokaklar, yapıya sonradan yapılan eklentiler ve yıkıntı binaların yarattığı görsel kirlilik,

Geleneksel konutlarda ve açık-yeşil alanlarda bakımsızlık,

Yeşil alanlarda yabancı yurtlu bitkilerin kullanılması,

Konya kent merkezinden Sille'ye doğru ilerleyen yapılaşma,

Sille'nin bütünü dikkate alınarak tasarım ve uygulama yapılması yerine parçalı tasarım yapıp uygulanmasıdır.

Sille'nin sürdürülebilir olmasını sağlayacak olanaklar:

Ekolojik özelliklerin büyük ölçüde korunmuş olması,

Yerleşimin vadide yer alması ve vadilerin sahip olduğu avantajlar,

Sorunların başlangıç aşamasında ve kolay çözümlenebilir olması,

Yerel yönetimin ve halkın Sille'yi koruma ve geliştirme yönündeki tutumu,

Yerel halkın yeterli bilinç düzeyinde olmamasına karşın gelişmeye istekli olması,

Yerel halkın Sille'ye bağlı olması ve Sille'de daha sağlıklı ve kaliteli bir fiziksel çevrede yaşamayı istemesi,

Turizm gelişmekte olduğu için

turizmden kaynaklanan baskıların olmaması şeklinde belirlenmiştir.

Ekolojik Tasarım Önerileri

Sille yerleşiminin sürdürülebilirliği için ekolojik ilkeler:

Vadi planlama ve tasarım çalışmalarının, vadilerin sahip olduğu fiziksel ve ekolojik özelliklerinden dolayı titizlikle yapılması gerekmektedir. Ancak Sille Koruma Amaçlı İmar Planının (K.A.İ.P.) sadece kentsel dokuda yapılar dikkate alınarak yapıldığı için hem Sille'nin fiziksel özellikleri bütün olarak ele alınmamış hem de ekolojik tabanı hiç yoktur. Bu çalışmada; öncelikle planlama ve tasarım bütünlüğünü sağlamak hedeflenmiş ancak K.A.İ.P.'nin ekolojik tabanı olmadığı ve peyzaj tasarımını yönlendirmede yetersiz olduğu görülmüştür. Bu nedenle K.A.İ.P.'nin eksik kalan ekolojik yönünü tamamlayacak, tasarım önerilerini destekleyecek ve altyapısını oluşturacak ekolojik ilkeler belirlenmiştir. Bunlar:

Sille'nin ekolojik bütünlüğünün korunması,

Yerleşimde biyotik ve abiyotik faktörler ile kentsel çevrenin bir bütün olarak ele alınması, birbirleri arasındaki etkileşimlerin irdelenmesi,

Ekolojik süreçleri destekleme (özellikle su süreci),

Ekolojik ayak izi ve karbon ayak izinin azaltılması,

Alternatif enerji kaynaklarının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması,

Geri dönüşüm ve geri kazanımın sağlanması, yeniden değerlendirme olanaklarının artırılması,

Kapalı ve açık mekan ilişkilerinin sağlıklı kurulması,

Yok olan habitatların kazandırılması,

Özellikliğini yitirmiş alanların eski haline dönüştürülmesi (kullanılmayan taş ocağı için peyzaj onarımının yapılması, bağların ve cehri özel ekim alanlarının yeniden oluşturulması),

Ekolojik kalite kriterlerinin sağlanması (geçirimli yüzey oranının artırılması ve doğal bitki türlerinin kullanılması) olarak belirlenmiştir.

Belirlenen ilkeler, koruma amaçlı imar planı kararları ve mekansal standartlar

dikkate alınarak Sille için öneri kullanımlar yapılmıştır (Şekil 5).
(Çizelge 2) belirlenmiş ve alanda yer seçimi

Çizelge 2. Sille için öneri kullanımlar
Öneri kullanımlar

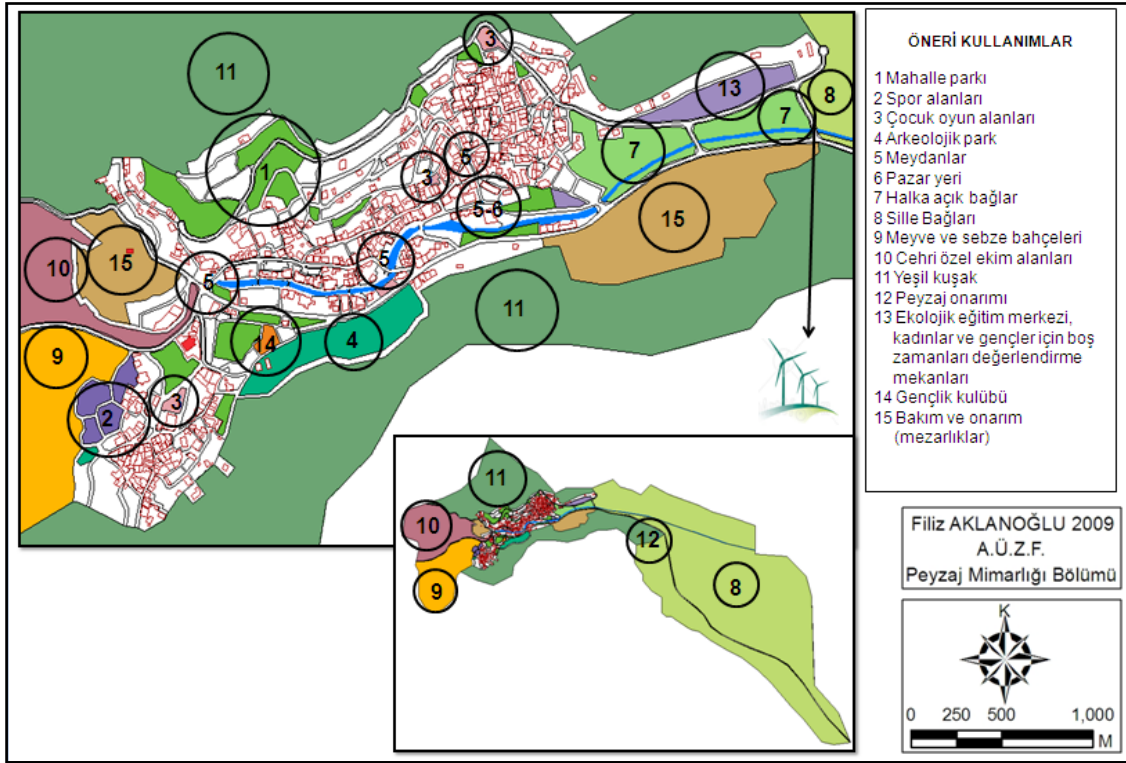
Açık-yeşil alanlar	Mahalle parkı
	Spor alanları
	Çocuk oyun alanları
	Meydanlar
	Pazar yeri
	Yeşil kuşak
Yapıların yeniden kullanımı	Kadınlar için boş zamanları değerlendirme mekanı
	Gençler için boş zamanları değerlendirme mekanı
	Gençlik kulübü
	Ekolojik eğitim merkezi
	Konaklama için geleneksel konut ve bağ evleri
Kentsel tarım	Sille bağları
	Meyve ve sebze bahçeleri
	Cehri özel ekim alanları
Ulaşım	Paylaşımlı yol sistemi
	Yaya+araç+bisiklet ulaşımı
	Otopark ve bisiklet parkları

Açık-yeşil alanlar: Kaliteli bir yaşam çevresi, kent dokusundaki yapılar, ulaşım ağı ve açık-yeşil alanlar arasındaki bağlantıların iyi kurulması ve mekandaki dengeli dağılım sonucu oluşmaktadır. Açık-yeşil alanların miktarı, niteliği, sunduğu hizmetler ve rekreasyonel kullanımları da açık-yeşil alanların kentsel yaşam kalitesi üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Dünya örnekleri incelendiğinde vadilere sahip olan ve bu vadileri kentin açık-yeşil alan sistemi içine dahil edebilmiş

kentler, sahip oldukları nitelikler sayesinde diğer kentlere oranla daha az çevre sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Diğer yandan vadilerden yoksun veya korunamamış kentlerde daha farklı ekolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda Sille Vadisi ve yakın çevresi (Sille Barajı, Sille bağları ve bahçeler) gerek Sille gerekse Konya Kenti için ekolojik katkılarının yanı sıra açık-yeşil alan olma potansiyeline sahiptir.

Şekil 5. Öneri kullanımlar ve alandaki dağılımı

Sille’de açık-yeşil alanların bir sistem oluşturabilmesi için birbiriyle ve diğer kullanımlarla bağlantılı olmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda Sille’de açık-yeşil alanları yeşil kuşak, Sille bağları ve bahçeler, mahalle parkı, spor alanları, çocuk oyun alanları, Sille Deresi ve yakın çevresi, yeşil çatılar ve meydanlar oluşturmaktadır.

Açık-yeşil alanlarda ekolojik kalite kriterlerinden geçirimli yüzey oluşturulmasına ve doğal bitki örtüsünde yer alan bitki türlerinin kullanımına dikkat edilmelidir. Geçirimli yüzeyler, özel malzemelerle (geçirimli asfalt, beton gibi), sert zeminler arasında (yollar, otoparklar, meydanlar gibi) veya yeşil alanlarda uygun bitkisel yüzeyler oluşturmak üzere farklı şekillerde gerçekleştirilebilir.

Yapıların yeniden kullanımı:

K.A.İ.P.’da tarihi yapılar için koruma, cephe temizliği, onarım, cephe yenileme, yapısal ek temizleme, bütünleme, ek kaldırma, kaybolan parçaların yeniden yapılması ve yeniden inşa gibi müdahale yöntemleri ile taşınacak yapılar belirlenmiştir. Sille Kültür Evi, resmi amaçlarla kullanılmakta olup yerel halk için

erişilebilir değildir. Bu nedenle Sille halkının ihtiyaçlarına cevap verecek, erişilebilir kullanımlar önerilmiştir. K.A.İ.P.’nda sosyal-kültürel tesis alanı olarak belirtilen alanların kadınlar ve gençler için boş zamanları değerlendirme mekanları, gençlik kulübü ve ekolojik eğitim merkezi olarak kullanılması önerilmiştir

Kentsel tarım:

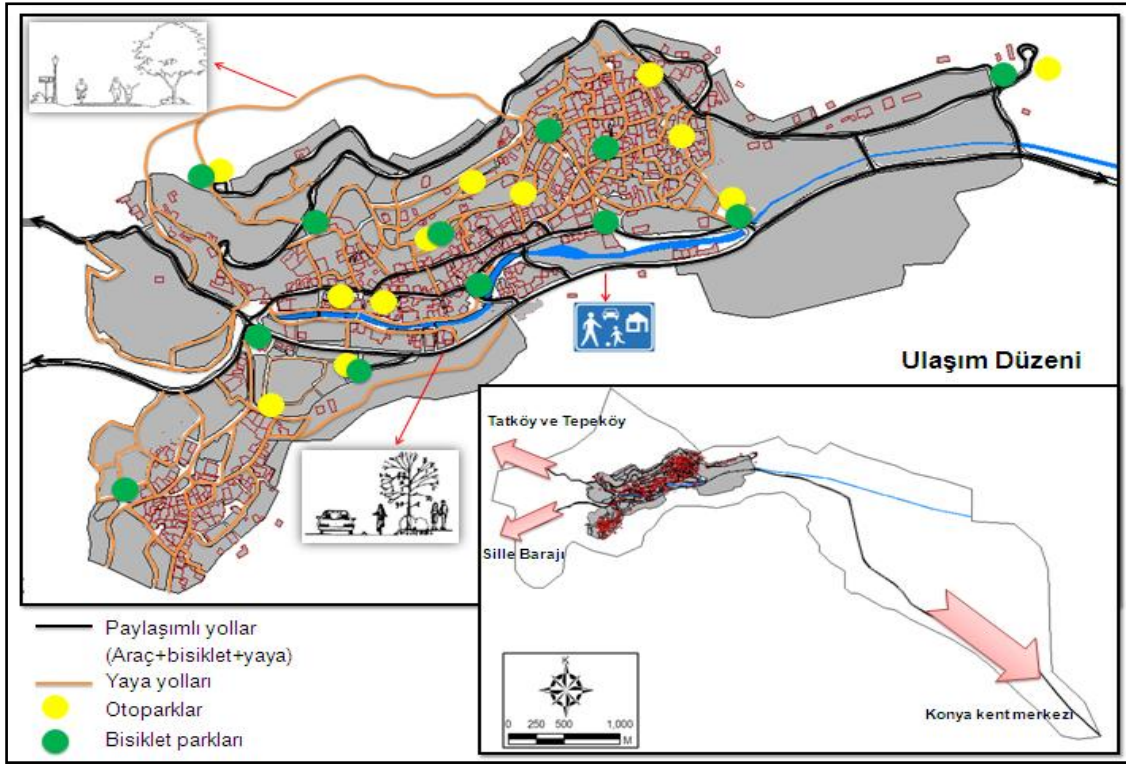
Kentsel tarım sayesinde Sille kendi kendine yeten bir yerleşim olacağı gibi ekonomik yönden katkı da sağlayacaktır. Bu bağlamda kentsel tarım, yeşil alan oluşturacağı için erozyonu önlemeye ve mikro klimaya katkı sağlayacak, organik atıklar kompost haline getirilip bu alanlarda değerlendirileceği için geri dönüşüm sağlanmış olacak ve Sille dışından pazara ürün gelmesine gerek kalmayacaktır.

Doğu-batı yönünde yer alacak bağ ve bahçeler ile yeşil kuşak aynı zamanda Konya kent merkezinden Sille’ye doğru hızla ilerleyen yapılaşma için tampon bölge oluşturacaktır. Böylece Sille’nin kendi içinde bütünlüğü korunacağı gibi yapılaşmanın sit sınırlarına kadar ulaşması engellenecektir. Sille’de kentsel tarım kapsamında Sille

bağları, sebze-meyve bahçeleri, ev bahçeleri ve cehri özel ekim alanları önerilmiştir.

Ulaşım: Ulaşımın yaşam kalitesini sağlamada önemli faktörler arasında yer alması nedeniyle Sille’de tarihi dokunun araçların girişi için düzenlenerek bozulmaması ve araç kullanımının en alt düzeyde olması hedeflenmiştir. Paylaşımlı yol sistemi kavramından yola çıkarak sokakta ekolojik bir ortam yaratmak, güvenli ulaşımı sağlamak, yaya ulaşımını özendirmek ve daha zevkli hale getirmek, yerel halk ve ziyaretçiler arasında sosyal etkileşimi sağlamak

hedeflenmiştir. Paylaşımlı yol dışında araç giremeyecek kadar dar olan sokaklar tamamıyla yaya kullanımına ayrılmıştır. Bu sokaklar ağ şeklinde birbiriyle bağlantılıdır ve böylece yerleşim içinde araçsız bir alan yaratılmıştır. Mevcut durumda gerek Konya’da gerekse Sille’de bisiklet kullanımı çok yaygın olmasına rağmen bisiklet ulaşımı için özel düzenlemeler yoktur. Bu nedenle Sille’de karmaşayı önlemek ve ulaşımı daha düzenli bir hale getirmek için paylaşımlı yol sistemi önerilmiştir. Araçlara paylaşımlı yol kapsamında yer verilmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Ulaşım düzeni

Tartışma ve Sonuç

Bir yerleşimin sürdürülebilir olması, ekonomik verimlilik ve kar elde etmeye değil, insani ve ekolojik değerlere dayanmaktadır. Bu bağlamda yürünebilir yerleşimler, insan ölçeğinde yapılanma, kentsel mekanda çeşitlilik, sağlıklı yapılar, korunmuş doğa, açık-yeşil alanların varlığı temel unsurlardır. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için tasarım, yerel iklimi, ekosistemleri, doğal

materyalleri, enerji, su ve kaynak akışlarını yansıtmalıdır.

Böyle bir tasarım, toplumları doğal peyzajla bütünleştirecek, doğal ve kültürel kaynakları daha etkin kullanacak ve mekanların kimliğini ortaya çıkaracaktır.

Alankullanım kararlarının üretilmesinde ekolojik yaklaşım bugün artık genel kabul görmüş bir yaklaşım olmasına rağmen koruma amaçlı imar planlarının bu yönü eksik kalmaktadır. Sille Koruma Amaçlı İmar Planı,

sadece yapıları temel aldığı için kenti oluşturan diğer öğelerle ilgili kısmı ve özellikle de ekolojik yönü eksik kalmıştır. Bu durumda koruma amaçlı imar planlarının ekolojik temelinin de olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü ekoloji korunmadığı takdirde hiçbir yerleşimin sürdürülebilirliği de söz konusu değildir.

Bu çalışmada planlama ve tasarım bütünlüğü gerçekleştirilmeye çalışılmış ancak koruma amaçlı imar planının bütüncül olmaması (sadece yapı çevrenin dikkate alınması) ve detaylı bir çalışma olmaması tasarımda sıkıntılara neden olmuştur. Bu nedenle koruma amaçlı imar planlarında yapı çevrenin yanı sıra ekolojik faktörler ve somut olmayan kültürel miras da planlamada dikkate alınmalıdır.

Sille için belirlenen ekolojik ilkeler, ekolojik yaklaşımla oluşturulan tasarım önerileri ve uygulama yöntemlerinin, Sille için yapılacak çalışmalarda yönlendirici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmadaki ekolojik tasarım önerileri, geleneksel yerleşmelerden yola çıkarak yeni yerleşim alanlarında da uygulanabilecek kararlar dizisini içeren bir yaklaşımı ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmada Sille için belirlenen ekolojik ilkeler ve tasarım önerilerinin son dönemlerde Sille'ye artan yoğun ilgi doğrultusunda yerel yönetim, uygulamacılar, plancılar, tasarımcılar ve yerel halk tarafından yapılacak uygulamalarda doğru kararların alınmasında yönlendirici olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akman, Y. 1990. İklim ve Biyoiklim (Biyoiklim Metodları ve Türkiye İklimleri), Palme Yayın-Dağıtım, Ankara, 132 s.
- Aköz, A. ve B. Ürekli, 1997. Tarihi Seyir İçerisinde Sille'de (Konya) Müslim-Gayri Müslim Yerleşimi. Ata Dergisi, 7: 193-213.
- Anonim, 1992. Konya İli Arazi Varlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No: 42, Ankara.
- Anonim, 1998. Konya İli Çevre Jeolojisi ve Doğal Kaynakları. Maden Tetkik ve Arama Kurumu Yayını, Ankara.
- Anonim 2008. Hava fotoğrafı. <http://www.wikimapia.com>, erişim tarihi: 27.08.2008.
- Biricik, A. S. 1998. Sille Çayı Havzası. Marmara Üniversitesi Coğrafya Dergisi, 2: 33-50.
- Çetik, A. R. 1985. Türkiye Vegetasyonu I: İç Anadolu'nun Vegetasyonu ve Ekolojisi, Selçuk Üniversitesi Yayınları No:7, 174 s.
- Özönder, H. 1999. Yüzyıllar Boyunca Sille'de Halıcılık ve Sille Halılarının Karakteristik Özellikleri, Erdem Özel Sayı, 10: 535-544.
- Öztürk, M. 2007. Kentsel Sit Alanlarında Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları Sorunsalı: Gündül ve Sille Örneklerinde İrdelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 206 s.

